

ÖNLİSANS DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİNDEKİ STAJ UYGULAMASINA YÖNELİK ÖĞRENCİLERİN BAKIŞLARI: ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR UYGULAMA

Murat TEKBALKAN¹

ÖZET

Turizm işletmeleri, müşterilerine en iyi ve en kaliteli hizmetleri sunarak müşteri memnuniyetini en üst düzeye çıkarmak isterler. Bu başarıyı sağlayabilmek için de turizm işletmeleri mesleki eğitimini tamamlamış personellere ihtiyaç duyarlar. Mesleki eğitimler; turizm işletmeleri tarafından hizmet içi eğitimler olarak verildiği gibi örgün ve yaygın eğitim kurumları tarafından da verilmektedir. Meslek yüksekokulları, turizm sektörünün nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamada önemli örgün eğitim kurumlardandır. Meslek yüksekokullarında verilen turizm eğitimlerinin başarısında önemli rol oynayan staj uygulamaları, hem öğrencilerin öğrendikleri teorik bilgilerin pratiğe aktarılmasına yardımcı olmakta hem de turizm işletmelerin nitelikli ara eleman çalıştırmasına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı; önlisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin staj uygulamasına yönelik bakış açılarını tespit ederek, staj uygulamasının verimliliğinin artırılmasına katkı sağlayacak önerilerde bulmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Samsun Meslek Yüksekokulu ve Havza Meslek Yüksekokulu araştırma alanı olarak seçilmiştir. Araştırma sonucunda öğrenciler; staj uygulamasının turizm eğitimi için çok önemli bulduklarını, staj süresinin uzun olması gerektiğini, işletmelerin kendilerini ucuz işgücü olarak gördüklerini ve işletmelerde çeşitli problemlerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Eğitimi, Staj Uygulaması, Önlisans Turizm Eğitimi

GETTING EDUCATION AT THE ASSOCIATE'S DEGREE LEVEL STUDENTS'S POINT OF VIEWS ABOUT STUDY-INTERNSHIP APPLICATION FOR TOURISM EDUCATION: A RESEARCH AT 19 MAYIS UNIVERSITY

ABSTRACT

Tourism establishments ask for maximizing customer satisfaction by providing the best and finest quality services to customers. Tourism establishments need personnels who fulfill occupational retraining in order to carry out this success. Occupational retrainings are given by formal and informal education institutions as well as in service trainings by tourism establishments. Vocational schools are formal education institutions which satisfy a need of intermediate member for tourism sector. Study-internship applications playing an important role in success of tourism trainings given by vocational schools both help students to put into practice theoretic information and tourism establishments to employ well-qualified intermediate members.

The aim of this study is providing suggestion which contributes to increase efficiency of study internship application by detecting the point of views about study internship application of students getting education at the associate's degree level. On Dokuz Mayıs University's Samsun and Havza vocational schools were chosen as field of research to make this aim come true. In the research result, students expressed that study internship application is very significant for tourism education, probation period should be long as well as tourism establishments think them as cheap workforce ,they always encounter various problems in establishments.

Keywords: Tourism Education, Internship Application, Tourism Education at hhe Associate's Degree

---

¹ Öğr.Gör.,Ondokuz Mayıs Üniversitesi, murat.tekbalkan@omu.edu.tr

Giriş

Emek yoğun bir sektör olan turizm sektörünün en temel sorunlarından biri nitelikli iş gücü eksikliğidir. Turizm sektörünün kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak üzere turizm eğitimi veren farklı düzeylerde programlar mevcuttur. Bu programlar; örgün eğitim içersinden yer alan ortaöğretim ve yükseköğretim programları ile yaygın eğitim içerisinde yer alan çeşitli kurs ve sertifika programlarından oluşmaktadır (Emir, Arslan ve Kılıçkaya, 2008, 275). Yükseköğretim önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren Meslek Yüksekokulları Turizm ve Otel işletmeciliği programları, sektöre kalifiye ara eleman yetiştirmeyi amaçlayan programlardan biridir. Bu programlarda, mesleğe yönelik teorik eğitimlerin yanı sıra uygulamalı eğitimler de verilmektedir. Uygulamalı eğitimler; uygulama atölyelerinde ve staj eğitimleri olarak da turizm işletmelerinde iş başında verilmektedir. Teorik bilgilerin uygulamaya aktarılmasında staj eğitimleri önemli bir yer tutmaktadır.

Gerek öğrencilerin öğrenim süresince edindikleri teorik bilgilerin iş hayatında pratiğe aktarılmasında, gerekse iş hayatı öncesinde mesleki tecrübeler kazanmaları ve sektörün beklentilerini görerek buna göre hazırlıklı olmalarını sağlayan staj uygulamaları öğrenim sürecinin önemli bir parçasıdır. Aynı zamanda staj eğitimi, öğrencilerin meslek yüksekokullarından mezun olabilmeleri için yerine getirmeleri zorunlu şartlardan biridir (Karacan, ve Karacan 2004, 169). Üniversitelere göre değişiklik göstermekle beraber, öğrenciler staj eğitimlerini 30 iş günü olmak üzere II. ve/veya IV. yarı dönem sonunda yerine getirmektedir.

Öğrencilerin staj eğitimleri süresince çeşitli sorunlarla karşılaştıkları bilinmektedir. Nitekim Sarı (2007, 103) tarafından yapılan bir araştırmada; öğrencilerin fazla çalışmalarına rağmen mesai ücretlerinin ödenmediği ve işletmelerin deneyimli personel çalıştırmak yerine stajyerleri ucuz işgücü gördükleri için stajyerleri çalıştırmayı tercih ettikleri belirtilmiştir. Yapılan başka araştırmalarda; stajyerlerin çalışan personellerle aynı hak ve imkana sahip olmadıkları ve sektör yöneticilerinin stajyer öğrencilere gerekli önemi vermedikleri (Aymanıkuy, Tetik, Girgin ve Aymanıkuy, 2013, 121; Gökdeniz, Çeken ve Erdem, 2002), aldıkları ücretten ve hizmet içi eğitimlerden memnun olmadıkları (Pelit ve Güçer, 2006, 158) belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalarda; turizm sektörünün işgücü ihtiyacını, turizm eğitimi almamış kişilerden karşılandığı, ayrıca turizm eğitimi almış kişilerin turizm sektörü dışında istihdam edildiği (Kuşluvan ve Kuşluvan, 2000; Tuyluoğlu, 2003), staj yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre sektöre karşı daha olumsuz tutum içinde oldukları ve turizm eğitimi almış kişilerin zamanla turizm sektöründe çalışmak istemedikleri (Kozak ve Kızılırmak, 2001), öğrencilerin aldıkları teorik eğitimlerin staj esnasında yarar sağlamadığı ve staj uygulamalarından memnun kalmadıkları (Pelit ve Güçer, 2006, 158) ve turizm eğitimi almamış personellerin stajyerlere olumsuz davrandığı (Arman ve Şahin, 2013, 22) belirlenmiştir. Diğer taraftan staj uygulamalarının öğrencilerin mesleki ve teknik gelişimlerine önemli katkı sağladığı (Emir ve diğ., 2008, 287) bir gerçektir.

Stajlar çoğu öğrenci için çalışma hayatı ile tanıştıkları ilk dönem olmaktadır. Öğrencilerin sektörü ve mesleği sevmelerinde staj döneminin önemli rolü ve işlevi bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki, öğrencileri gelecekte sektörde çalışma veya çalışmama düşüncesine yönelten en önemli etkiler staj döneminde ortaya çıkmaktadır (Taşkın, 2006). Bu nedenle öğrencilerin staj dönemleri mesleki kariyerleri açısından önemli karar noktalarından biri durumundadır. Öğrencilerin mezun olduktan sonra sektörde çalışmaya devam etmeleri staj uygulamalarının başarılı bir eğitim sürecinden geçtiğini göstermektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan ve stajını tamamlamış öğrencilerin stajla ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi ve ilgili literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın evrenini, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Meslek Yüksekokulu ve Havza Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği Programlarında öğrenim görmekte olan stajını tamamlamış öğrenciler oluşturmaktadır. Samsun MYO'dan 90 ve Havza MYO'dan 50 olmak üzere toplam 140 öğrenci araştırma evreninde yer almaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olduğundan evren aynı zamanda örneklemi de teşkil etmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla anket tekniğinden yararlanılmıştır. Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri, ikinci bölümde de katılımcıların staj uygulamasına ilişkin düşüncelerini ortaya koymak için 35 ifade yer almaktadır. Anket soruları oluşturulurken daha önce yapılmış çalışmalardan (Pelit ve Güçer, 2006; Hsu, 2012; Aymanıkuy ve diğerleri, 2013) yararlanılmıştır. Bu ifadelerin değerlendirilmesinde "5'li Likert Ölçeği" kullanılmıştır. İfadeler; "1:kesinlikle katılmıyorum" ile "5:kesinlikle katılıyorum" aralığında düzenlenerek öğrencilerin staj uygulamasına ilişkin düşünceleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma evreninde yer alan öğrenci sayısı kadar çoğaltılıp dağıtılan anketlerin 9 tanesi geri dönmemiş ve 7 anket de çeşitli nedenlerden dolayı (eksik kodlama vb.) değerlendirmeye alınmamıştır. Böylelikle toplam 124 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla “güvenirlilik analizi” uygulanmıştır. Bu kapsamda Cronbach Alpha katsayısı 0,93 çıkmıştır. Bu sonuç ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin hem demografik özelliklerine ilişkin sonuçlar hem de ölçeğe ilişkin sorular için frekans ve yüzde dağılımları, aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanarak tablolar halinde verilmiştir. Bu testlerin uygulanmasında SPSS 15.0 (Statistical Package for Social Science) paket programından yararlanılmıştır.

Bulgular

Ön lisans düzeyinde turizm ve otel işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin staj uygulamaları ile ilgili görüşlerini değerlendirmeye yönelik olan yapılan bu çalışmada, değerlendirmeye alınan toplam 124 anket bulguları yer almaktadır. Ankete katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin % 32,2’si (40 kişi) Havza MYO’da ve % 67,8’i (84 kişi) de Samsun MYO’da öğrenim görmektedir. Ankete katılan öğrencilerin % 50,8’i (63 kişi) erkek, % 49,2’si (61 kişi) bayandır. Öğrencilerin % 14,5’i (18 kişi) 19 yaş ve altında, % 66,9’u (83 kişi) 20 ile 22 yaş arasında ve % 18,5’i (23 kişi) de 23 yaş ve üzerindedir. Birinci öğretimde öğrenim görenlerin sayısı 83 (% 66,9) ve ikinci öğretimde öğrenim görenlerin sayısı da 41 (% 33,1) kişidir. Öğrencilerin % 33,9’u (42 kişi) genel lise, % 29,0’ı (36 kişi) turizm meslek lisesi, % 32,3’ü (40 kişi) diğer meslek liseleri, % 2,4’ü (3 kişi) Anadolu lisesi ve % 2,4’ü (3 kişi) diğer liselerden mezun olmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 48,4’ü (60 kişi) sahil otellerinde, % 38,7’si (48 kişi) şehir otellerinde ve % 12,9’u (16 kişi) da diğer otellerde staj yapmışlardır. Staj süresince öğrencilerin % 57,3’ü (71 kişi) yiyecek-içecek departmanında, % 17,7’si (22 kişi) kat hizmetleri departmanında, % 12,9’u (16 kişi) önbüro departmanında ve % 12,1’i (15 kişi) de diğer departmanlarda çalışmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %37,1’i (46 kişi) Antalya’da, % 31,5’i (39 kişi) Samsun’da, % 6,5’i (8 kişi) İstanbul’da, % 5,6’sı (7 kişi) Muğla’da, % 4’ü (5 kişi) Rize’de, % 3,2’si (4 kişi) Trabzon’da, % 2,4’ü (3 kişi) Ankara’da, % 1,6’sı (2 kişi) Çanakkale’de, % 1,6’sı (2 kişi) Manisa’da, % 1,6’sı (2 kişi) Yozgat’ta, % 1,6’sı (2 kişi) Sinop’ta, % 0,8’i (1 kişi) İzmir’de, % 0,8’i (1 kişi) Çorum’da, % 0,8’i (1 kişi) Bursa’da ve % 0,8’i (1 kişi) de Nevşehir’de staj yapmışlardır.

Tablo 1’de ankete katılan öğrencilerin yapmış oldukları staj eğitimine ilişkin ifadelerle katılma derecelerinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 1 genel olarak incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama; “staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir” ($\bar{x}=3,99$) ifadesinde gerçekleşmiştir. Aritmetik ortalamasının yüksek olduğu diğer bir ifade ise; “staj yerleri okul tarafından (koordinatör, danışman vb.) denetlenmelidir” ($\bar{x}=3,75$) ifadesinde olmuştur. En düşük aritmetik ortalama ise; “zorunlu staj süresi (30 gün) yeterlidir” ($\bar{x}= 2,70$) ifadesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası; staj yerlerinin okul tarafından bulması gerektiğini (katılıyorum % 25,8, kesinlikle katılıyorum % 26,6) ve işletmelerin stajyerleri ucuz işgücü olarak gördüklerini (katılıyorum % 50,8, kesinlikle katılıyorum % 21,0) belirtmişlerdir. Verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrenciler staj eğitimini önemsemelerine rağmen, işyerlerin kendilerini ucuz işgücü olarak görmelerinden memnun değillerdir. Ayrıca zorunlu staj süresini yeterli bulmamaktadırlar.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Eğitimi İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Staj Eğitimi;												
Staj turizm eğitimi için önemli ve gereklidir.	16	12,9	3	2,4	8	6,8	36	29,0	61	49,2	3,99	1,35
Staj yerlerini okul bulmalıdır.	14	11,3	21	16,9	24	19,4	32	25,8	33	26,6	3,39	1,35
Zorunlu staj süresi (30 gün) yeterlidir.	21	16,9	54	43,5	8	6,5	23	18,5	18	14,5	2,70	1,34
Staj zorunlu değil, isteğe bağlı olmalıdır.	28	22,6	29	23,4	18	14,5	25	20,2	24	19,4	2,90	1,45
Staj yerleri okul tarafından (koordinatör, danışman vb.) denetlenmelidir.	15	12,1	8	6,5	14	11,3	42	33,9	45	36,3	3,75	1,33
İşletmeler stajyerleri ucuz işgücü olarak görmektedir.	16	12,9	16	12,9	3	2,4	63	50,8	26	21,0	2,78	1,40
Toplam											3,25	1,37

Staj memnuniyeti ile ilgili verilen ifadeler Tablo 2 verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama; “işimle ilgili herhangi bir sorun yaşadığımda rahatlıkla çalışma arkadaşlarımdan yardım isteyebiliyordum” ($\bar{x}= 3,59$) ifadesinde gerçekleşirken, en düşük aritmetik ortalama ise “aldığım ücretten memnundum” (2,15) ifadesinde gerçekleşmiştir. Diğer bir ifade ile araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık % 69’u işleri ile ilgili sorun yaşadıklarında çalışma arkadaşlarından yardım alabildiğini ifade ederken, yaklaşık % 72’si de aldıkları ücretten memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca fazla mesai durumlarında hak ettiği mesai ücretini alamadığını belirten öğrenci sayısı da 72 (% 62,1) kişidir.

İşe başlamada ve çalışma süresince önemli olan oryantasyon ve hizmet içi eğitimlerin stajyerlere verilmediği araştırmada ortaya çıkmıştır. Oryantasyon eğitimi almadığını belirten öğrenci sayısı 80 (% 64,6) iken, hizmet içi eğitimi almadığını belirten öğrenci sayısı 62 (% 50,0) kişi olmuştur. “Günlük çalışma saatleri uygundu” ifadesine öğrencilerin % 23,4’ü “ kesinlikle katılmıyorum”, % 17,7’si “katılmıyorum” olumsuz cevabını verirken; % 34,7’si “katılıyorum”, % 18,5’i de “kesinlikle katılıyorum” olumlu cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50’si kullandıkları alanların hijyenik ve temiz olduğunu, % 50’si personel yemeklerinin sağlıklı, hijyenik ve çeşitli olduğunu, yaklaşık % 41’i yöneticilerin tüm çalışanlara adil davrandığını, yaklaşık % 43’ü görevi dışı işlerde çalışmadığını, yaklaşık % 45’i işi ile ilgili önerilerin dikkate alındığını, yaklaşık % 60’ı çalışma arkadaşlarının tutum ve davranışlarından memnun olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Staj Süresince;												
Aldığım ücretten memnundum.	58	46,8	31	25,0	7	5,6	14	11,3	14	11,3	2,15	1,40
Fazla mesai durumlarında gerekli mesai ücretini alıyordum.	50	40,3	27	21,8	10	8,1	20	16,1	17	13,7	2,41	1,48
Günlük çalışma saatleri uygundu.	29	23,4	22	17,7	7	5,6	43	34,7	23	18,5	3,07	1,48
Oryantasyon eğitimi aldım.	39	31,5	41	33,1	12	9,7	18	14,5	14	11,3	2,41	1,36
Hizmet içi eğitim gördüm.	36	29,0	26	21,0	8	6,5	31	25,0	23	18,5	2,83	1,53
Barınma imkanım vardı.	27	21,8	20	16,1	7	5,6	29	23,4	41	33,1	3,29	1,58
Personelin kullandığı alanlar (Lojman, yemekhane, banyo, tuvaletler vb.) hijyenik ve temizdi.	20	16,1	20	16,1	22	17,7	38	30,6	24	19,4	3,20	1,36
Personel yemekleri sağlık, hijyen ve çeşitlilik bakımından yeterliydi.	15	12,1	27	21,8	20	16,1	43	34,7	19	15,3	3,19	1,27
Yöneticiler tüm çalışanlara adil davranıyordu.	23	18,5	26	21,0	25	20,2	33	26,6	17	13,7	2,95	1,33
Görevim dışı işlerde çalışmadım.	23	18,5	39	31,5	9	7,3	32	25,8	21	16,9	2,91	1,41
İşimle ilgili önerilerim dikkate alınıyordu.	16	12,9	31	25,0	22	17,7	43	34,7	12	9,7	3,03	1,22
Çalışma arkadaşlarımdan bana karşı tutum ve davranışlarından memnundum.	10	8,1	22	17,7	18	14,5	42	33,9	32	25,8	3,51	1,27
İşimle ilgili herhangi bir sorun yaşadığımda rahatlıkla çalışma arkadaşlarımdan yardım isteyebiliyordum.	13	10,5	17	13,7	9	7,3	53	42,7	32	25,8	3,59	1,29
Toplam											2,96	1,38

Staj uygulamalarının öğrencilerin mesleki gelişimine katkısının ne olduğuna ilişkin görüşler Tablo 3’de verilmiştir. Tablo 3’den de anlaşılacağı üzere staj uygulamaları; öğrencilerin, sektörü tanıma, sektörle ilgili gelişmeleri yakından görme, iletişim becerilerini geliştirme, kendine olan güven duygusunu geliştirme gibi olumlu katkı sağlamakta birlikte, turizm mesleğini sevmeme gibi olumsuz duyguların yaşanmasına da neden olmaktadır. En yüksek aritmetik ortalama “sektörü tanıma olanağı sağladı” ($\bar{x}=3,83$) ifadesinde gerçekleşirken, en düşük aritmetik ortalama “mezun olduktan sonra bu mesleği yapma düşünceme olumlu katkı sağladı” ($\bar{x}=2,75$) ifadesinde gerçekleşmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık % 62’si aldığı teorik eğitimi uygulama imkanı bulduğunu, yaklaşık % 71’i alanı ile ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı bulduğunu, yaklaşık % 42’si yabancı dilini geliştirme imkanı bulduğunu, yaklaşık % 68’i insanlarla olan iletişiminin gelişmesine katkı sağladığını ve yaklaşık % 70’i de stajın kendine olan güven duygusunun gelişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Eğitiminin Mesleki Katkıları İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Yapmış Olduğum Staj;												
Almış olduğum teorik eğitimi uygulama imkanı sağladı.	17	13,7	18	14,5	12	9,7	52	41,9	25	20,2	3,40	1,33
Sektörü tanıma olanağı sağladı.	11	8,9	10	8,1	5	4,0	61	49,2	37	29,8	3,83	1,20
Alanımla ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı sağladı.	16	12,9	8	6,5	13	10,5	62	50,0	25	20,2	3,58	1,25
Yabancı dilimi geliştirmeme katkı sağladı.	23	18,5	31	25,0	19	15,3	37	29,8	14	11,3	2,90	1,32
Turizm mesleğini sevmeme fayda sağladı.	31	25,0	22	17,7	30	24,2	22	17,7	19	15,3	2,80	1,39
İnsanlarla olan iletişimimin gelişmesine katkı sağladı.	8	6,5	14	11,3	18	14,5	54	43,5	30	24,2	3,67	1,15
Kendime olan güven duygumun gelişmesine katkı sağladı.	13	10,5	9	7,3	16	12,9	59	47,6	27	21,8	3,62	1,20
Mezun olduktan sonra bu mesleği yapma düşünceme olumlu katkı sağladı.	29	23,4	27	21,8	29	23,4	24	19,4	15	12,1	2,75	1,33
Mezun olduktan sonra iş olanağı sağlaması açısından yararlı oldu.	14	11,3	30	24,2	27	21,8	31	25,0	22	17,7	3,13	1,28
Toplam											3,29	1,27

Okulda alınan mesleki eğitimin staj süresince öğrencilere sağladığı katkıların ne derecede olduğuna ilişkin ifadeler Tablo 4’de verilmiştir. Tablo 4’de görüleceği gibi en yüksek aritmetik ortalama “sorumluluk almama ve disiplinli çalışmama katkı sağladı” ($\bar{x}=3,79$) ifadesinde gerçekleşirken, en düşük aritmetik ortalama “görevimi yerine getirirken kolaylık sağladı” ($\bar{x}=3,50$) ifadesinde gerçekleşmiştir. Genel olarak mesleki eğitim almış olmak öğrencilerin staj eğitimlerinde kolaylık sağlamıştır. Nitekim araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık % 62’si “görevimi yerine getirirken kolaylık sağladı” ifadesine “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde olumlu düşüncelerini belirtmişlerdir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mesleki Eğitimi İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Üniversite Düzeyinde Mesleki Eğitim Almış Olmak;												
Görevimi yerine getirirken kolaylık sağladı.	11	8,9	15	12,1	22	17,7	53	42,7	23	18,5	3,50	1,18
Departmanlardaki işlerin işleyişi hakkında önceden bilgi sahibi olmamı sağladı.	8	6,5	12	9,7	15	12,1	67	54,0	22	17,7	3,66	1,07
İşlerin işleyişi hakkında öneri getirebilmeme katkı sağladı.	8	6,5	15	12,1	16	12,9	55	44,4	30	24,2	3,67	1,15
Konuklar-çalışma arkadaşlarım ve yöneticilerimle olan ilişkilerde hitap ve davranışsal açıdan olumlu katkı sağladı.	12	9,7	8	6,5	15	12,1	53	42,7	36	29,0	3,75	1,22
Sorumluluk almama ve disiplinli çalışmama katkı sağladı.	10	8,1	7	5,6	16	12,9	56	45,2	35	28,2	3,79	1,15
Çalışma arkadaşlarım arasında saygınlığımı artırdı	10	8,1	12	9,7	16	12,9	58	46,8	28	22,6	3,66	1,16
Yöneticilerim arasında saygınlığımı artırdı.	13	10,5	8	6,5	17	13,7	55	44,4	31	25,0	3,66	1,22
Toplam											3,67	1,16

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %72’si mesleki eğitim almış olmanın departmanlardaki işlerin işleyişleri hakkında önceden bilgi sahibi yaptığını, % 69’u işlerin işleyişi ile ilgili öneriler getirebilmesine ve yaklaşık % 67’si de sorumluluk almalarına ve disiplinli çalışmalarına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Sonuçlar

Hizmet sektöründe insan kaynağı çok önemlidir. Müşterilere üretilen mal veya hizmetin sunumunda teknolojik imkanlar kadar personellerin bilgi ve tecrübeleri de önemli olmaktadır. Özellikle doğrudan insanın psikolojik özelliklerine hitap eden, somut olmayan ürünlerin pazarlamasında satış personelinin tutum ve davranışları, eğitimi, mesleki bilgi ve tecrübesi satın alma kararlarında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle hizmet sektöründe istihdam edilecek kişilerin mesleki bilgileri müşteri kazanmada ve memnuniyet sağlamada önemli olmaktadır.

Bu araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde; öğrencilerin staj eğitimini önemli bulmalarına rağmen çeşitli sorunlardan dolayı stajdan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Nitekim aldıkları ücreti yeterli bulmayan, fazla çalışma durumunda mesai ücretini alamayan, günlük çalışma süresini fazla bulan, oryantasyon ve hizmet içi eğitimleri yetersiz bulan öğrenci sayısı çok fazladır. Ayrıca staj eğitiminin turizm mesleğini sevmeye katkısından çok, mezun olduktan sonra bu mesleği yapmamasına neden olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin staj eğitimi ile ilgili olumlu düşüncelerini belirttikleri konular arasında ilk olarak staj eğitiminin gerekli ve önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma sonucunda aşağıdaki diğer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler;

- Zorunlu staj süresinin yetersiz olduğunu,
- Staj yerlerinin okul tarafından denetlenmesi gerektiğini,
- Turizm işletmelerin stajyerleri ucuz işgücü olarak gördüklerini,
- Oryantasyon ve hizmet içi eğitimlerinin yetersiz olduğunu,
- Yönetici davranışlarının adil olmadığını,
- Mezun olduktan sonra turizm mesleğini yapma düşüncelerine olumlu katkı sağlamadığını,
- Staj eğitiminin turizm mesleğini sevmelerine fayda sağlamadığını,

Ancak;

- Personelin kullandığı alanların hijyenik ve temiz olduğunu,
- Personel yemeklerinin sağlıklı ve hijyenik olduğunu,
- Çalışma arkadaşlarının tutum ve davranışlarından memnun kaldıklarını,
- İşleri ile ilgili herhangi bir sorun yaşadıklarında çalışma arkadaşlarından yardım alabildiklerini,
- Almış oldukları teorik eğitimi uygulama imkanı bulabildiklerini,
- Staj eğitimi sayesinde sektörü tanıma imkanı bulabildiklerini,
- Sektörle ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı bulabildiklerini,
- İnsanlarla olan iletişimlerinin gelişmesine katkı sağladığını,
- Kendilerine olan güven duygularının gelişmesine katkı sağladığını,
- Mesleki turizm eğitimi almış olmanın birçok konuda katkı sağladığını,
- Sorumluluk alma ve disiplinli çalışmalarına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler staj uygulamaları esnasında mesleki gelişimlerine önemli katkılar sağladığı gibi öğrencilerin iş disiplini kazanmalarına ve çalışma arkadaşları ile iyi ilişkiler kurmalarına da önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle staj uygulamaları öğrencilerin iş ve çalışma ahlakı kazanmalarında önemli rol oynamaktadır.

Staj eğitiminin bilgi ve beceri geliştirmeye katkısı orta ve büyük ölçekli işletmelerde daha fazla olacağından öğrencilerin bu tür işletmelerde staj yapmaları için yönlendirmeler yapılmalıdır.

Öğretim elemanları dersleri uygulamalı olarak verebilecek donanımına sahip olması sağlanarak, öğrencilerin uygulama eksiklikleri en aza indirilmelidir. Öğrencileri sektöre hazırlayan öğretim elemanları, sektörün talep ve ihtiyaçlarını doğru analiz ederek eğitim müfredatını sürekli iyileştirebilmelidir. Ayrıca öğretim elemanları sektör temsilcileri ile belli periyotlarda bir araya gelerek, sektörün işgücü sorunlarını en aza indirebilecek çalışmalarda bulunabilmelidir. Özellikle staj eğitiminin başarılı olabilmesi için öğretim elemanları koordinatörlük (danışmanlık) görevlerini tam manasıyla yerine getirmelidir.

Bu çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. İleride yapılacak çalışmalar diğer üniversiteleri de kapsayacak şekilde geniş tutulursa çalışma sonuçları mevcut staj sorunlarının çözümünde daha etkili olacaktır. Ayrıca turizm işletmelerinin staj uygulamalarından beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar başka bir çalışmanın konusu olabilir.

Kaynakça

Arman, A. ve Şahin, T. (2013). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Stajlarında İşletmelerden Beklentileri: Mergen Aşçıları Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Örneği. *Uşak üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. s.13-24

- Aymankuy, Y., Tetik, N., Girgin, G.K. ve Aymankuy, Ş. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Öğrenci ve Akademisyenlerin Bakışları (BTİOYO'da Uygulama). *International Journal of Human Sciences*. Volume:10. Issue:1 s.102-124
- Emir, O., Aslan, S. ve Kılıçkaya, Ş. (2008) Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. (C.X S II, 2008).s.273-291
- Gökdeniz, A., Çeken, H. ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama. *Turizm Eğitimi Konferansı-Workshop*. 11-13 Aralık. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara. s.343-359
- Hsu, M.S. (2012). A Study of Internship Attitude, Subjective Norm, Perceived Behavioral Control and Career Planning of Hospitality Vocational College Students. *Journal of Hospitality , Leisure, Sport Tourism Education*. 11(1). p.5-11
- Karacan, S. ve Karacan, E. (2004). Meslek Yüksekokullarında Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma, Kalite ve Verimlilik için İş Yerleri-MYO İşbirliğinin Gereği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (8), 2004/2, 168-184
- Kozak, M. A. ve Kızıllırmak, İ. (2001). Türkiye'de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2001/Bahar. s. 9-16.
- Kuşlivan, S. ve Kuşlivan, Z. (2000). Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey. *Tourism Management* (21). 251-269.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:1, s.139-164.
- Sarı, H. (2007). Orta Öğretim Düzeyinde Mesleki Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Sürecine Adaptasyonu Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*
- Taşkın, M. (2006). Ortaöğretim Turizm Eğitiminde Staj ve İzmir İli Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinde Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Tuyluoğlu, T. (2003). Türkiye'de Turizm Eğitiminin Niteliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.